

Tartu Ülikool
Sotsiaalteaduste valdkond
Psühholoogia instituut

Hanna-Mary Kägra

ASENDUSKODUS JA PERES KASVANUD EESTI NOORTE ENESEHINNANG

Uurimistöo

Juhendaja: Astra Schults

Jooksev pealkiri: Asenduskodu ja pere noorte enesehinnang

Tartu 2021

Asenduskodus ja peres kasvanud Eesti noorte enesehinnang

Kokkuvõte

Käesoleva töö eesmärgiks oli leida, kas Eesti asenduskodudes kasvavate noorte enesehinnang on sarnane peres kasvanud noorte enesehinnangule ning uurida noorte arvamusi, mida nad peavad enda enesehinnangu kujunemisel olulisteks aspektideks ja kuidas nad toovad ise esile lapsevanemate rolli enesehinnangu kujunemisel. Valimis on 40 14-18 aastast noort, 20 asenduskodus ning kontrollgrupis 20 peres kasvanud noort. Töös kasutati Rosenbergi enesehinnangu skaalat ja poolstruktureeritud intervjuud. Uurimustulemuste põhjal võib väita, et Eesti asenduskodus ja peres kasvavate noorte enesehinnang on sarnasel tasemel, kuid aspektid, mis on nende jaoks olnud tähtsad enesehinnangu kujunemisel, on erinevad.

Märksõnad: enesehinnang, asenduskodu, noored

The self-esteem of young people growing up in a substitute home or with parents

Abstract

The purpose was to find if the self-esteem of the young people growing up in a substitute home and with parents in Estonia is the same, based on the young's opinion what they consider to be important aspects in the development of their self-esteem and do they think parental support and involvement have been important for their self-esteem. The sample consists of 40 people aged 14-18, of whom 20 live in a substitute home and 20 people who were raised in a family (control group). The author used the Rosenberg scale and semi-structured interview. Based on the results of the research, it can be stated that in both groups the level of self-esteem is on a similar level, but the aspects which have been important in that development are different.

Keywords: self-esteem, substitute home, young people

Sissejuhatus

Enesehinnang

Enesehinnang on iga inimese seisukoht tema enda suhtes, mis võib olla nii positiivne kui ka negatiivne (Rosenberg *et al.*, 1995). Enesehinnangu kujunemine põhineb neljal aspektil, milleks on lapse ja lapsevanema suhe, viis, kuidas tegeletakse lapse negatiivsete emotsioonidega, enesearmastus ja sotsiaalne käitumine (Harter, 1983 viidatud Hosogi *et al.*, 2012 kaudu). Enesehinnangu kujunemisel on üheks oluliseks osaks keskkond, milles lapsed kasvavad (Hosogi *et al.*, 2012). Kuna lapsevanemal on suur roll lapse enesehinnangu kujundamisel, võib ilma lapsevanemateta kasvamine mõjutada lapse enesehinnangu muutumist negatiivses suunas (Wairimu *et al.*, 2016).

Asenduskodus kasvavate laste puhul on vanemateta kasvamine vaid üks aspekt suurest pildist, mis mõjutab enesehinnangu kujunemist, kuna enne asenduskodusse sattumist on lapsed tulnud traumeerivast keskkonnast, mis nende edaspidist elu mõjutab (Steenbakkers *et al.*, 2017). Lapse kasvades lisandub tema ellu uusi aspekte, näiteks kool või trennid, kus nad loovad uusi suhteid, mis hakkavad tema enesehinnangu arengut mõjutama (Shavelson *et al.*, 1976). Kuigi inimese enesehinnang hakkab välja kujunema lapseas, muutub ja areneb see kogu elu vältel (Robins & Trzesniewski, 2005).

Noorte

enesehinnang

Noorte enesehinnang ja selle kujundamine mõjutab nende toimetulekut koolitöös ja igapäevaelus, madal enesehinnang toob endaga tihti kaasa negatiivse suuna – õppeedukus langeb, ebaõnnestumistes süüdistatakse ennast, depressiooni näitajad suurenevad (Păunescu *et al.*, 2013). Lapseas tekkinud enesehinnangut hakkavad veel lisaks mõjutama näiteks noorte välimus ja keha arenemine, puberteediga seotud probleemid, tulevikule, sooritustele ja kasutamata võimalustele mõtlemine ja hinnangud, mis on neil enda suhtes ja mis hinnanguid teised neile annavad (Robins & Trzesniewski, 2005).

Noorte enesehinnang on pigem madal, nad pole väga enesekindlad. Noored hoiavad tihti pigem eemale ebamugavust tekitavatest uutest olukordadest ning süüdistavad ennast, kui ebaõnnestuvad või kui tekivad konfliktid (Păunescu *et al.*, 2013). Venzini (2014) sõnul mõjutab madal enesehinnang igapäevaseid toiminguid, näiteks tulemusi koolis ning tööl. Chocan & Khan (2010) uurisid, kas lapsevanema toetus on õppeedukuses ja mina-pildi kujunemises oluline.

ASENDUSKODU JA PERE NOORTE ENESEHINNANG

Tulemused näitasid, et lapsevanema osalus lapse elus omas positiivset efekti minapildi kujunemisel. Lisaks on lapsevanema osaluse tähtsust oma lapse elus uurinud Wairimu *et al.* (2016), kes leidsid, et lastel, kelle vanemad osalesid lapse elus, oli kõrgem enesehinnang (Wairimu *et al.*, 2016).

Asenduskodus kasvanud noorte enesehinnangu eripärad

Eestis on 28 asenduskodu (Eesti.ee), kus kasvab igapäevaselt lapsi ja noori, kes ei saa kasvamisel lapsevanema toetust. Asenduskodus kasvavad lapsed ja noored on haavatavamad, kuna enne asenduskodusse sattumist on nad kogenud erinevaid ebasoodsaid ja traumeerivaid kogemusi või on nende vanematega midagi juhtunud, mistõttu peaks asenduskodu süsteem pakuma lastele turvalist ja hoolitsevat keskkonda, millest on neil olnud vajaka ja mis aitaks neil raskustest üle saada (Steenbakkers *et al.*, 2017). Asenduskodus on tööl kasvatajad, kes vaatamata oma pingutustele ei täida lapsevanema rolli (Păunescu *et al.*, 2013).

Küsimust, kas asenduskodus kasvanud laste enesehinnang erineb peres kasvanud laste omast, on uurinud varem näiteks Farooqi ja Intezar (2009), Siyad ja Muneer (2016), Asif (2017). Kõik kolm läbiviidud uuringut said tulemuseks, et asenduskodus kasvanud laste enesehinnang on madalam kui peres kasvanud laste enesehinnang. Kõikide uuringute mõõtmisvahendid olid erinevad, kasutati Rosenbergi skaalat, Jonathan Berenti enesehinnangu skaalat ja Laste Depressiooni Skaalat (CDI; Kovacs, 1985).

Farooqi ja Intezari (2009) läbiviidud uuring tõi välja, et asenduskodus kasvavatel lastel on tihti segadus enda identiteedi ja pärioluga ning nad puutuvad kokku kiusamisega, mis viib madala enesehinnanguni. LaTour ja Dombeck (2014) tõid enesekindluse vähendajatena välja samad aspektid. Kui võrrelda asenduskodus ja peres kasvanud lapsi, siis asenduskodus kasvanud lapsi iseloomustatakse rohkem mõistetega “nõudlik“, “emotsionaalne“, “isoleeriv“, “madala enesehinnanguga“. Uurimisel on selgunud, et asenduskodus kasvanud lastel on raskem leida ühist keelt ja leppida oma kasvatajatega, kui seda on peres kasvanud lastel (Musisi, Kinyanda, Nakasujja, Nakigudde, 2007).

Enesehinnang ja vaimne tervis

Asenduskodus kasvanud laste vaimset tervist uurisid Kalsoom ja Waheed (2010), kes leidsid, et asenduskodus kasvanud lastel olid kõrgemad depressiooni näitajad, mis on seotud madala enesehinnanguga. Asifi (2017) läbiviidud uuringus toodi välja, et asenduskodus kasvavate laste

ASENDUSKODU JA PERE NOORTE ENESEHINNANG

puhul on suurem psühholoogiline stress, mis kajastub näiteks madalates õpingutulemustes.

Uurimistöö eesmärk ja uurimisküsimused

Kavandatava töö eesmärgiks on leida, kas Eesti asenduskodudes kasvavate noorte enesehinnang on samal tasemel kui peres kasvanud noorte enesehinnang ning uurida tuginedes noorte arvamusele, mida nad peavad enda enesehinnangu kujunemisel olulisteks aspektideks. Selle eesmärgi täitmiseks uuritakse 40 14-18 aastast noort, kellest 20 on vähemalt pool aastat elanud asenduskodus ning 20 peres kasvanud last (kontrollgrupp), kes suhtlevad oma mõlema bioloogilise vanemaga.

Eestis on uuritud akadeemilise ja üldise enesehinnangu mõju näiteks õppetulemustele (Pullmann & Allik, 2008), kus uuriti erinevaid õpilasi, kuid mitte nende tausta. Käesolev uurimistöö võiks aidata täita seda tühimikku, mida pole varasemalt Eestis kontekstis uuritud – uurida noorte tausta ning seda, kas see, kus nad kasvanud on, mõjutab nende enesehinnangut negatiivses või positiivses suunas.

Uurimistöö annab ülevaate noorte enesehinnangust ning sellest, kuidas nad toovad ise esile, kas lapsevanema toetus ning kaasalöömine nende elus ja otsustes on oluline enesehinnangu tekkimisel ja püsimisel.

Töö koostamiseks on püstitatud järgmised uurimisküsimused:

1. Mil määral erineb asenduskodus kasvanud noore enesehinnang peres kasvanud noore enesehinnangust?
2. Mida tähendab enesehinnang noorte jaoks ja kuidas nad tajuvad, et enesehinnang nende igapäevaelu mõjutab?
3. Millised erinevused on asenduskodus ja peres kasvanud noorte poolt välja toodud enesehinnangut mõjutavates tegurites?

Uurimisküsimustele vastuste leidmiseks kasutab uurimistöö autor Rosenbergi skaalat, millele on lisatud väide “Mul on kõrge enesehinnang” ja poolstruktureeritud intervjuud. Rosenbergi skaala koosneb kümnest väitest (5 positiivset väidet ja 5 negatiivset enda suhtes), millele noor peab andma vastused numbrilises vahemikus 1-5 (1= ei ole üldse nõus; 5= täiesti nõus). Skoor summeritakse ja alates 28 punktist loetakse enesehinnang positiivseks. Intervjuu põhjaks on

ASENDUSKODU JA PERE NOORTE ENESEHINNANG

autor koostanud 6 intervjuuküsimust, mille abil kogutakse noortelt infot ja kasutatakse vestluse põhjaks (vt Intervjuuküsimused).

Varasemate uurimuste põhjal on püstitatud hüpotees, et asenduskodus kasvanud noorte enesehinnang on madalam, kui peres kasvanud noorte enesehinnang.

Meetod

Uuringusse kutsuti osalema 20 asenduskodus kasvanud noort ja 20 peres kasvanud noort, kellel on olemas mõlemad bioloogilised lapsevanemad. Peres kasvanud noored kutsuti uuringusse osalema Tartu Kristjan Jaak Petersoni Gümnaasiumist ja kaasati kas täiskasvanud õpilased nende endi nõusolekul või alaealised, kelle puhul andsid lisaks õpilasele nõusoleku oma lapse osalemisele uurimistöös lapsevanemad. Asenduskodus kasvanud noorte väljavalimiseks kontakteeruti asenduskodu juhatajate ja noorte eestkostjatega, kes andsid noorte osalemiseks nõusoleku. Samuti andsid nõusoleku kõik noored ise. Osalemine uurimistöös oli vabatahtlik ja soovi korral sai osalemise katkestada. Keegi intervjuueeritavatest intervjuud katkestada ei soovinud.

Peres kasvanud noortega viidi intervjuud läbi Tartu Kristjan Jaak Petersoni Gümnaasiumis, asenduskodus kasvanud noortega viidi intervjuud läbi koolides, kus antud noored õppisid (direktori nõusolekuga).

Uurimuse läbiviimine

Intervjuu läbiviimisel andis noor nõusoleku uurimuses osalemiseks, saades infot uurimistöö olemusest ja kinnitades oma soovi osalemises allkirjaga. Intervjuud alustades paluti noortel täita esmalt Rosenbergi skaala (sisaldas 10 valikvastustega väidet, vastused on: nõustun väga, nõustun, ei nõustu, ei nõustu üldse), millele oli lisatud väide “Mul on kõrge enesehinnang”. (Lisa 1). Küsimustiku täitmine võttis aega keskmiselt 5 minutit. Küsimustikule märgiti, kas selle täitis asenduskodus kasvanud laps või peres kasvanud laps. Peale küsimustiku täitmist viidi noortega läbi poolstruktureeritud intervjuu, mis kestis keskmiselt 10 minutit. Intervjuu läbiviimiseks oli autor koostanud 6 intervjuuküsimust (Lisa 2). Intervjuud salvestati diktofoniga ning seejärel transkribeeriti. Selleks, et oleks võimalus iga noore poolt täidetud küsimustik viia kokku tema antud intervjuuga, anti osalejatele koodid (A1-A20 ja K1-K20, vastavalt asenduskodus ja peres kasvanud noortele).

ASENDUSKODU JA PERE NOORTE ENESEHINNANG

Uurimuse läbiviimiseks saadi Tartu Ülikooli inimuringute eetika komiteelt kooskõlastus (294/T-20, kuupäev 17.06.2019).

Uurimistulemused ja analüüs

Esmalt täitsid noored Rosenbergi enesehinnangu skaala, hinnates etteantud väiteid 1-5 skaalal. Valimis oli 20 asenduskodus kasvanud noort ja 20 peres kasvanud noort (kontrollgrupp). Mitte ühelgi intervjuueeritaval ei tekkinud küsimustikku täites küsimusi ega täpsustavaid kommentaare. Varasemate uurimistulemuste põhjal eeldati, et asenduskodus kasvanud noorte enesehinnang on madalam kontrollgrupi enesehinnangust.

Asenduskodus kasvanud noorte keskmiseks enesehinnangu tulemuseks Rosenbergi skaala järgi oli 25 punkti, standardhälve $s=4,7$, $\min=17$, $\max=35$. Kontrollgrupi keskmiseks enesehinnangu tulemuseks oli 28 punkti, standardhälve $s=5,1$, $\min=19$, $\max=36$. Läbiviidud t-test andis tulemuseks $t=-1,84$, $p=0,07$.

Rosenbergi skaala lõpus oli lisaks väide “Mul on kõrge enesehinnang”. Antud küsimusele pidid mõlemad grupid vastama samuti 1-5 punktiskaalal, kus 1 tähendas, et ei ole üldse nõus ja 5, et täiesti nõus. Antud küsimuse keskmine tulemus asenduskodus kasvanud noorte seas oli 2,5 ja kontrollgrupis 3. T-test andis tulemuseks $t=-1,52$, $p=0,14$.

Rosenbergi skaala järgi annab kõrge enesehinnangu 28 ja rohkem punkti. Peres kasvanud noored said täpselt 28 punkti, asenduskodus kasvanud noored 3 punkti alla selle. Selle järgi võib võita, et peres kasvanud noorte enesehinnang on kõrge, kuid asenduskodus kasvanud noorte enesehinnang “kõrge” tulemuse alla ei lähe. Küll aga saab t-statistiku põhjal väita, et antud tulemused on sarnased

Intervjuu kvalitatiivse analüüsi kohta esitan ülevaate iga küsimuse lõikes eraldi, et anda täpne ülevaade nii asenduskodus elavate noorte kui ka kontrollgrupi vastuste ja arutluste kohta.

Küsisin kõikidelt intervjuueeritavalt, mida nemad peavad enesehinnanguks ning kuidas seda defineerivad, et näha, kas nende arusaam enesehinnangust vastab uurimistöö teoreetilises osas

ASENDUSKODU JA PERE NOORTE ENESEHINNANG

kirjeldatud enesehinnangu mõistega. Mitte kummagi grupi noortel antud mõiste kirjeldamisega raskusi ei olnud. Mõlemate gruppide noored tõid välja märksõnu *suhtumine iseendasse, positiivne või negatiivne suhtumine iseenda kohta, mida inimene endast arvab*. Kaks peres kasvanud noort tõid välja, et see tähendab seda, *kas ja kui palju inimene end armastab*. Üks asenduskodus kasvanud noor tõi välja lause, *et see tähendab, et mis tundega sa end hommikul peeglist vaatad - kas sa tunnend end selle suhtes hästi, mis sa näed, võid pigem otsid ja leiad vigu, mida tahaksid muuta*.

Mõlemad grupid tõid välja, et *igat inimest mõjutab kindlasti tema enesehinnang*. Absoluutselt kõik noored seostasid, et *positiivne enesehinnang ja hea suhtumine endasse aitavad nii isiklikus elus kui ka koolitöös paremate tulemusteni*. Rõhutati, et *kui ellusuhtumine on positiivne, on lihtsam teha neid asju, mis endale meeldib, tuju on parem, on motivatsiooni pingutada paremate tulemuste ja suuremate eesmärkide poole*. Vastandiks toodi seda, et *negatiivse enesehinnanguga inimestel on vähem eesmärke, nende tuju on kehv, nad ei taha suhelda ega sõprusuhteid luua*. 7 asenduskodus ja 3 peres kasvanud noort tõid välja, et *kui enesehinnang on madal ja mõtted on negatiivsed, võib see isegi viia suitsiidsete mõtete või enesetapuni, kui inimene tunneb, et ta pole midagi väärt*.

Uurides, mis on noorte enda enesehinnangu kujunemise juures oluliseks, tõid noored välja erinevaid aspekte. Kui asenduskodus kasvanud noored rõhutasid eriti tugevalt *sõprussuhete olulisust enesehinnangu kujunemisel*, siis peres kasvanud noored tõid välja *enda saavutusi ja perekonna toetust*. Sõprade olulisust mainisid kõik peres kasvanud noored ja sõprussuhete juures rõhutasid noored *eakaaslaste tunnustust ja sõprade arvamust neist*. Nad tõid välja, et *kui sõbrad on toetavad, siis nad tunnevad end ka iseenda suhtes paremini*.

Eelkõige peres kasvanud noored ja ka mõned asenduskodu noored tõid enesehinnangu kujunemisel välja ka *enda saavutusi - häid õppetulemusi, trennialaseid saavutusi, hobisid*. Noored tõid välja, et *kui nad tegelevad sellega, mida nad naudivad, siis nad tunnevad end hästi*.

Rääkides aspektidest, mis enesehinnangut tõstavad, tõid noored välja eeltoodud aspekte - *sõbrad, pere, head tulemused õppetöös ja trennis*. Nagu ka eelnevalt, rõhusid asenduskodus kasvanud noored just *eakaaslaste tunnustusele*. Nad tõid välja, et *sõprade kiitus ja nendega läbisaamine on nende enesehinnangu tõstmisel väga oluline*. Peres kasvanud noored tõid rohkem välja *trenni - head tulemused võistlustel ja isiklikud saavutused* olid vastused, mis olid

läbivad.

Negatiivsete aspektide osas, mis enesehinnangut vähendavad, tõid mõlemate gruppide noored välja tülisid lähedastega ja halbu tulemusi koolis. 18 asenduskodus kasvanud noorest tõid välja, et *kui neil on lähedaste sõpradega arusaamatused, siis need mõjutavad ka nende enda enesetunne negatiivses suunas*. Noored selgitasid, et *kuna nende jaoks on sõprade arvamus ja kiitus oluline, siis negatiivne tagasiside nende poolt paneb neid kahtlema ka nende enda arvamuses enda kohta, suunates seda negatiivses suunas*. Need noored, kes tõid peret või kasvatajaid välja enda jaoks oluliste inimestena enesehinnangu kujunemisel, tõid ka siin välja, et *tülid nendega mõjutavad nende enesehinnangut*. 4 peres kasvanud ja 10 asenduskodus kasvanud noort tõid negatiivsena välja ka *konflikte õpetajatega ja koolikiusamist*. 7 nendest asenduskodus kasvanud noorest ütles, et *kui koolis tekivad konfliktid, siis see vähendab ka soovi kooli minna ja nii võib tekkida rohkem puudumisi*.

Uurides noortelt, kas täiskasvanutel on olnud roll nende enesehinnangu tõstmisel, tõid peres kasvanud noortest 18 20st välja, et *nende vanematel on olnud suur roll nende enesehinnangu kujunemisel ja selles, et nad on enda suhtes positiivselt meelestatud*. Noored hindasid lapsevanemate toetust väga kõrgelt ja pooled neist tõid välja, et *ilma oma vanema toetuseta ei oleks nad kindlasti endast nii heal arvamusel*. Nad rõhutasid, et *lapsevanema toetus rasketel hetkedel, julgustus ja toetus on olnud see, mis on neid pannud endasse uskuma, nende enesehinnangu kujunemisel oluline olnud ja rasketel hetkedel aidanud seda tõsta*.

Asenduskodus kasvanud noortest 5 20st mainis, et *kasvatajad, kellega on tekkinud hea kontakt, aitavad neid oma enesehinnangut tõsta*. Need noored ütlesid, et *kui kasvatajaga on tekkinud hea side, siis kasvataja toetus, kiitus ja nende pärast muretsemine on see, mis on noorte hinnangul nende enesehinnangu kujunemisel olnud oluline*. Teised asenduskodus kasvanud noored täiskasvanute osakaalu enesehinnangu kujunemisel välja tuua ei osanud ja pigem rõhutasid muudele aspektidele, nagu sõprus ja isiklik elu, oma enesehinnangu kujunemisel.

Nii mõned asenduskodus kui ka peres kasvanud noored tõid välja, et *enesehinnangu tõstmiseks on nad tegelema näiteks spordi või hobidega, tuues välja, et see aitab neil oma enesetunnet tõsta, mis ka omakorda mõjub hästi enesehinnangule*. Kaks peres kasvanud noort tõid välja, et *teevad teadlikult iseendale komplimente ja kiidavad end ka väikeste asjade eest, et iseendaga paremat suhet hoida*.

10 20st asenduskodus kasvanud noorest ütles, et *nad ei tee oma enesehinnangu tõstmiseks teadlikult midagi, vaid kui on kehvemad päevad, lasevad nad need lihtsalt mööda, hoides rohkem teistest pigem eemale*. 5 peres kasvanud noort, kes tõid välja vanemate olulisust enesehinnangu kujunemisel ütlesid, et *kui neil on rasked hetked ja arvamus endast madal, helistavad nad oma vanemale, et temaga vestelda*. Paar perekodus kasvanud noort tõid välja, et *kui nad on endaga kehvast kohast tujuga, siis olenevalt sellest, kas on tööl kasvataja kellega nad saavad läbi või ei, lähevad nad temaga vestlema*.

Arutelu ja järeldused

Käesolevas uurimistöös uuriti, kas asenduskodus kasvavate noorte enesehinnang on sarnane peres kasvanud noorte enesehinnangule ning uurida, kuidas noored ise defineerivad enesehinnangut ja mida nad peavad selle kujunemisel olulisteks teguriteks. Varasemalt läbi viidud uuringute põhjal (Farooqi ja Intezar, 2009; Siyad ja Muneer, 2016; Asif, 2017) võis järeldada, et asenduskodus kasvanud noorte enesehinnang on madalam kui peres kasvanud noorte enesehinnang.

Antud uurimistöös kasutati Rosenbergi enesehinnangu skaalat ja poolstruktureeritud intervjuud, et noortega arutleda, mida tähendab enesehinnang nende jaoks, kuidas see nende arvates nende enesehinnangut mõjutab ja millised tegurid on nende arvates nende enesehinnangu kujunemist toetanud.

Intervjuu käigus peegeldasid nii asenduskodus kui ka peres kasvanud noored heal tasemel enesehinnangut. Kõik noored oskasid enesehinnangu terminit defineerida. Positiivset enesehinnangut seostasid mõlemad grupid parema läbisaamisega nii sõprade kui ka perekonnaga, paremate õppetulemustega koolis, suurema motivatsiooniga trennis ja isiklikus elus. Negatiivset enesehinnangut seostasid noored halva tujuga, kehvade õppetulemustega, puudumisega trennist ja koolist, tülidega sõprade ja perega,

Kui asenduskodus kasvanud noored tõid oma enesehinnangu kujunemise juures oluliste aspektidena välja sõprussuhteid, siis peres kasvanud noored pidasid eelkõige tähtsaks personaalseid saavutusi ja suhteid perekonnaga. Vaid 5 asenduskodus kasvanud noort mainis, et nende kasvatajatel on roll nende enesehinnangu kujunemisel ja tõstmisel.

ASENDUSKODU JA PERE NOORTE ENESEHINNANG

Noored tõid välja, kuidas konfliktid enda lähedastega, olgu selleks siis pere või sõbrad, mõjutavad nende enesehinnangut negatiivses suunas, kuid vaid vähesed võtsid midagi ette, kui enesehinnang negatiivses suunas teel oli.

Nii asenduskodus kui ka peres kasvanud noorte enesehinnang on antud uurimuse põhjal heal tasemel. Noored väärtustavad ennast ja arvavad endast hästi. Mitte ükski noor ei toonud enda vestluses välja, et tal oleks enda enesehinnanguga suuri probleeme, millega ta hakkama ei saaks. Kahe grupi vahel ei saa tuua suuri erinevusi enesehinnangu tasemes. Küll aga erinevad omavahel aspektid, mida noored peavad enda enesehinnangu kujunemise ja säilimise juures olulisteks aspektideks.

Noored defineerivad enesehinnangut kui midagi, mida inimene iseenda välimusest ja omadustest arvab. Noorte arvates peegeldab inimese enesehinnang tema edukust elus - positiivse enesehinnanguga inimesed on ka ise positiivsed, pingutavad rohkem oma eesmärkide nimel ja neil läheb elus hästi. Vastupidiselt negatiivse enesehinnanguga inimesi seostasid noored halva tujuga, ülesannete pooleli jätmise ja halvemal juhul suitsiidsete mõtete ja enesetapuga.

Peres kasvanud noored tähtsustavad eelkõige enda personaalseid saavutusi ja pere toetust enda enesehinnangu kujunemisel ja positiivses suunas liikumises. Asenduskodus kasvanud noored aga toovad esile sõprussuhteid, tuues välja heade sõprussuhete olulisust enesehinnangu kujunemisele. Kui 90% peres kasvanud noortest tõid välja oma vanemate olulisust enesehinnangu kujunemisel, siis asenduskodus kasvanud noortest vaid 25% arvas, et kasvatajad on kuidagi panustanud nende enesehinnangu kujunemisse.

Mõlemad grupid tõid välja tülisid end ümbritsevate inimestega kui seda, mis enesehinnangut negatiivses suunas mõjutab. Samuti toodi välja kehvade õppetulemuste saamist koolis, konflikte õpetajatega ja koolikiusamist sellena, mis enesehinnangut negatiivses suunas mõjutab. 35% asenduskodus kasvanud noortest tõi välja, et kui tekivad konfliktid koolis, siis see soodustab ka õppetööst puudumist.

Kuigi varasemad läbiviidud uurimused andsid põhjust eeldada, et asenduskodus kasvanud noorte enesehinnang on madalam kui peres kasvanud noorte enesehinnang, siis antud uurimus seda ei kinnita. Nii asenduskodus kui ka peres kasvanud noorte enesehinnang on heal tasemel,

ASENDUSKODU JA PERE NOORTE ENESEHINNANG

nad on positiivsed ja oskavad end väärtustada. Kahe grupi suurim erinevus tuleb välja selles, mida nad peavad enda enesehinnangu kujunemisel ja positiivses suunas säilimisel oluliseks. Kui peres kasvanud noored väärtustavad pere toetust, siis asenduskodus kasvanud noored toetuvad pigem oma sõpradele ja kasvataje osakaal enesehinnangu kujunemisel ja säilimisel on väiksem. Suund, kes kellele toetub on erinev, kuid tulemus sama - enesehinnang on heal tasemel.

Uuringu tugevused ja piirangud , edasised uuringud

Käesoleva töö tugevuseks on see, on vesteldud otse uurimuses olevate noortega, kes said anonüümselt avaldada oma arvamust ja anda tagasisidet autori uuritud küsimustele. Tugevuseks võib lisaks pidada ka seda, et kõik noored olid valmis koostööks.

Kuigi noored said anda oma vastuseid anonüümselt, tuleb arvestada, et nad ei pruukinud anda tegelikkuses täiesti ausaid vastuseid ja nad võivad tajuda oma enesehinnangut tegelikult teistsugusena, kui nad väljendasid. Noored võivad öelda seda, mida nad eeldavad, et neilt kuulda tahetakse, jättes tegelikult mured rääkimata.

Kuna antud uurimistööl valim oli üsna väike, siis parema tulemuse saamiseks tuleks uurida suuremaid gruppe ja ehk ka asenduskodus kasvanud, kuid seal juba lahkunud noori, et kuidas nemad täiskasvanuna hindavad tagasivaadates antud teemat.

KASUTATUD KIRJANDUS

- Asif, A. (2017). Self-Esteem and Depression among Orphan and Non-Orphan Children. *Med-Crave Group LLC*. <https://pdfs.semanticscholar.org/b38d/5229eb24f4b63c75ad6d219b6f93aa443ac3.pdf> (viimati vaadatud 11.08.2020).
- Dombeck, M. (2006). Self Identity Problems. *MentalHelp.net* <https://www.mentalhelp.net/articles/self-identity-problems/> (viimati vaadatud 11.08.2020).
- Farooqi, Y., Intezar, M. (2009). Differences in self-esteem of orphan children and children living with their parents. *J.R.S.P.*, 46(2). <https://pdfs.semanticscholar.org/6b2c/75ce39171406cf01183f8da243fd9a7ed148.pdf> (viimati vaadatud 11.08.2020).
- Hosogi, M., Okada, A., Fujii, C. et al. (2012) Importance and usefulness of evaluating self-esteem in children. *BioPsychoSocial Med* 6, (9). <https://doi.org/10.1186/1751-0759-6-9> (viimati vaadatud 10.04.21)
- Kalsoom, U., Waheed, S. (2011). Mental Health of Children Living In Orphans Homes. *FWU Journal of Social Sciences*, 4(2), 78-88. <http://eds.b.ebscohost.com.ezproxy.utlib.ut.ee/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=5&sid=71d9a08e-e218-4bc7-a533-709b6861b514%40pdc-v-sessmgr01> (viimati vaadatud 14.08.2020).
- Musisi, S., Kinyanda, E., Nakasujja, N., Nakigudde, J. (2007). A comparison of the behavioral and emotional disorders of primary school-going orphans and non-orphans in Uganda. *African Health Sciences*, 7(4), 202-2013. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3074371/> (viimati vaadatud 14.08.2020)
- Păunescu et al. (2013). Study on the Self-evaluation of Self-esteem among Young Adults. *Procedia - Social and Behavioral Sciences* 117, 705 – 709. https://ac.els-cdn.com/S1877042814018163/1-s2.0-S1877042814018163-main.pdf?_tid=44839256-fa74-43e7-85b3-4d395157c5b9&acdnat=1524737382_8ddd4e7f9f2aea9dde3a757f0dc6adb8 (viimati vaadatud 15.09.2020).
- Pullmann, H., Allik, J. (2008). Relations of academic and general self-esteem to school achievement. *Personality and Individual Differences* 45, 559-564. <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.504.201&rep=rep1&type=pdf> (viimati vaadatud 15.09.2020)

- Robins, R., Trzesniewski, K. (2005). Self-Esteem Development Across the Lifespan. *Current Directions in Psychological Science* 14(3), 158-162. https://www.researchgate.net/publication/228079585_Self-Esteem_Development_Across_the_Lifespan (viimati vaadatud 09.04.2021)
- Rosenberg, M., Schooler, C., Schoenbach, C., & Rosenberg, F. (1995). Global Self-Esteem and Specific Self-Esteem: Different Concepts, Different Outcomes. *American Sociological Review*, 60(1), 141–156. <http://dx.doi.org.ezproxy.utlib.ut.ee/10.2307/2096350> (viimati vaadatud 05.03.2021)
- Siyad, B.R., Muneer, P. (2016). Comparison of self-esteem of orphans with parental care children. *International Journal of Physiology, Nutrition and Physical Education*. <http://www.journalofsports.com/pdf/2016/vol1issue1/PartB/1-1-24-707.pdf> (viimati vaadatud 15.09.2020).
- Shavelson, R. J., Hubner, J. J., & Stanton, G. C. (1976). Self-Concept: Validation of Construct Interpretations. *Review of Educational Research*, 46(3), 407–441. <https://doi.org/10.3102/00346543046003407> (viimati vaadatud 05.04.2021)
- Steenbakkens, A., Ellingsen, I. T., van der Steen, S., & Grietens, H. (2018). Psychosocial Needs of Children in Foster Care and the Impact of Sexual Abuse. *Journal of child and family studies*, 27(4), 1324–1335. <https://doi.org/10.1007/s10826-017-0970-7> (viimati vaadatd 07.04.21)
- LaTour, A. (2014). 8 Common Causes of Low Self-Esteem. *Good Choices, Good Life*. <http://www.goodchoicesgoodlife.org/choices-for-young-people/boosting-self-esteem/> (viimati vaadatud 15.09.2020)
- Venzin, E. (2014). How Does Low Self-Esteem Negatively Affect You?. *Psych Central*. <https://psychcentral.com/blog/how-does-low-self-esteem-negatively-affect-you/> (viimati vaadatud 14.08.2020).
- Wairimu, J., Macharia, S., Muiru, A. (2016). Analysis of Parental Involvement And Self-Esteem On Seconday School Students In Kieni West Sub-Country, Nyeri County, Kenya. *Journal of Education and Practice*, 7(27), 82-98. <https://files.eric.ed.gov/full-text/EJ1115884.pdf> (viimati vaadatud 14.08.2020)

LISAD

Lisa 1. *Enesehinnang (Rosenberg Self-Esteem Scale; Rosenberg, 1965; eesti keeles Pullmann ja Allik, 2000)*

Sulle esitatakse 10 erinevat väidet. Palun loe iga väidet tähelepanelikult ja kirjuta, kuivõrd õigeks ja enda puhul kehtivaks esitatud väidet pead.

Märgi "5" kui väide on Sinu arvates õige/täiesti nõus

Märgi "4" kui väide on Sinu arvates peaaegu õige/üldiselt nõus

Märgi "3" kui Sul on selle väite kohta raske öelda

Märgi "2" kui väide on Sinu arvates peaaegu vale/ei ole nõus

Märgi "1" kui väide on Sinu arvates vale/ei ole sugugi nõus

Vastustes oodatakse nende väidete kohta just Sinu arvamust, püüa vastused enda ja oma arvamuse kohta anda nii täpselt kui võimalik. Loe iga väide hoolikalt läbi ja vali sobiv vastus. Vasta kindlasti kõigile väidetele. Kui soovid oma vastust muuta, tee seda loetavalt.

1   2   3   4   5

Suhtun endasse hästi

Mu oskused on sama head kui teistel inimestel

On olukordi, kus ma mõtlen, et minus pole midagi head

Mulle tundub, et mu elul pole mingit motet

Olen endaga üldiselt rahul

Minus pole kuigi palju seda, mis mind rõõmustaks

Arvan, et olen igati lugupeetud inimene, vähemalt võrdsel määral teistega

Kõike kokku võttes kaldun tundma, et olen äpardunud

Mul on palju häid omadusi

ASENDUSKODU JA PERE NOORTE ENESEHINNANG

Tahaksin, et mul oleks rohkem eneseaustust

Mul on kõrge enesehinnang

Lisa 2. Poolstruktureeritud intervjuu küsimused:

1. Mis on enesehinnang?
2. Kuidas enesehinnang sind mõjutab?
3. Mis on olnud oluline sinu enesehinnangu kujunemisel? Palun too konkreetseid näiteid.
4. Mis on sinu enesehinnangut tõstnud või vastupidi vähendanud?
5. Milline on olnud täiskasvanute roll sinu enesehinnangu kujunemisel?
6. Mida sa oled teinud oma enesehinnangu tõstmiseks?

Käesolevaga kinnitan, et olen korrektselt viidanud kõigile oma töös kasutatud teiste autorite poolt loodud kirjalikele töödele, lausetele, mõtetele, ideedele või andmetele.

Olen nõus oma töö avaldamisega Tartu Ülikooli digitaalarhiivis DSpace.

Hanna-Mary Kägra